

POSVET O PROGRAMIH IN METODAH KNJIŽEVNEGA POUKA

Slovensko društvo za primerjalno književnost je 18. februarja 2000 v prostorih Filozofske fakultete v Ljubljani priredilo posvet o programih in metodah književnega pouka. S tem je nadaljevalo s svojimi kritičnimi razmisleki o zadnjih reformah šolskega polja (gl. Primerjalno književnost 21, 1998, št. 1), ne nazadnje zato, ker ti utegnejo bistveno vplivati na prihodnji obstoj ali – manj dramatično rečeno – funkcije književnosti na Slovenskem, s tem pa seveda tudi na usodo univerzitetnega študija in znanstvenega raziskovanja tega predmeta. Pobudo za posvet je dal Janko Kos, akademik in zaslužni profesor ljubljanske Univerze, in on ga je tudi vodil. Aktivno ali kot poslušalci so se ga udeležili srednje- in osnovnošolski učitelji slovenščine, svetovalec Zavoda za šolstvo, univerzitetni asistenti, predavatelji in znanstveni raziskovalci literature, predsednik Slavističnega društva Slovenije in tisti, ki so sodelovali pri zadnjih spremembah učnih načrtov za književnost na osnovnih šolah in gimnazijah. Revija Primerjalna književnost objavlja tiste prispevke, ki so jih sodelujoči pripravili za natis. Po Kosovih uvodnih tezah, dilemah in orisu problematike sledi niz razmišljanj učiteljev »praktikov« o ciljih, metodah in vsebinah pouka književnosti, posebej glede na interese učencev, vplive novih medijev in oblike preverjanja znanja (Sonja Čokl, Brane Šimenc, Barbara Korun, Samo Krušič, Nada Barbarič). Miran Štuhec, izredni profesor slovenske književnosti na mariborski Pedagoški fakulteti, se ndr. zavzema za skrčenje šolske lektire, za učbenike z določeno mero »pozitivističnih« podatkov in za uvodno mesto literarne teorije pri pouku književnosti. Zoltan Jan, predsednik Slavističnega društva Slovenije, gimnazijski profesor in predavatelj slovenščine, opozarja na skrb zbujujoče upadanje teže, ki jo ima književnost ne le pri pouku slovenščine, ampak tudi pri maturi. Tudi Miran Hladnik, redni profesor slovenske književnosti na ljubljanski Filozofski fakulteti, povzema spletno diskusijo o razmerju jezika in književnosti v šolstvu in na univerzi (književnost je zaenkrat potegnila krajši konec). Boža Krakar Vogel, izredna profesorica književne didaktike na isti ustanovi, se na podlagi izvedenih anket posveča predvsem problemu motiviranja učencev za šolsko obravnavo leposlovja, Tine Logar, zdaj glavni urednik Šolskih razgledov, pa se zavzema za procesni pristop v književni didaktiki in kritizira transmisijsko obravnavo del v

literarnozgodovinskem zaporedju. Ostale prispevke (Igorja Saksida, Nade Barbarič in Borisa A. Novaka) in potek diskusije naša revija povzema na podlagi avtoriziranega zapisnika, ki ga je pripravila soorganizatorica posveta in tajnica SDPK, Darja Pavlič.

Igor Saksida, docent za mladinsko književnost na ljubljanski Pedagoški fakulteti, je govoril o izhodiščih sodobnega pouka književnosti v osnovnih šolah. Poudaril je, da pouk izhaja iz literarne vede, ne pa morda iz ideoloških izhodišč. Osnovnošolci se o književnosti učijo na podlagi teorije recepcije. Spoznali in uporabljali naj bi različne bralne strategije, temu pa bi bilo treba prilagoditi tudi zunanje preverjanje znanja. Saksida se je zavzel za uvajanje odprtih, esejistično naravnanih besedil. Poudaril je tudi, da pouk književnosti v osnovni šoli ni samo priprava na gimnazijski pouk – navsezadnje se v gimnazijo vpiše samo 30% učencev.

Nada Barbarič, profesorica slovenščine na gimnaziji Bežigrad, je analizirala zastopanost novejšje slovenske in svetovne literature v učnih načrtih za gimnazije v zadnjih letih (za natis je poslala le preglednico in seznam del). Vprašala se je, ali je razmerje med domačimi in tujimi besedili (približno 4:1) upravičeno, zlasti ob vključevanju Slovenije v EU. Poleg nizke zastopanosti svetovne književnosti je ugotovila veliko časovno oddaljenost avtorjev. Po njenem mnenju bi bilo treba katalog dopolniti s sodobnejšimi avtorji.

Boris A. Novak, docent primerjalne književnosti in literarne teorije na ljubljanski Filozofski fakulteti, je spregovoril o kritičnem položaju poezije v izobraževalnem sistemu. Po njegovem mnenju poezija postaja samo osebna praksa ljudi, ki čutijo krizo identitete in nezadovoljstvo s svetom. Globalno je umetnost našega časa proza, na akademski ravni primat prevzema naratologija. Fakulteta bi morala v trenutku popolne krize vseh vrednot utrditi kanon, vendar tega ne stori. Novak je poudaril veliko odgovornost pedagogov in kot poseben problem izpostavil svoj vtis, da na ljubljanski slavistiki že dolgo nihče ne predava sistematično o Prešernu in Cankarju.

V debati, ki je sledila uvodnim razmišljanjem, je bilo več replik na Logarjevo tezo, da se učenci z literarnimi deli srečujejo premladi. Sonja Čokl je poudarila, da je treba učence vznemirjati; Marjan Dolgan, znanstveni svetnik za slovensko književnost na ZRC SAZU, je opisal svojo izkušnjo: tudi če so teksti učencem generacijsko blizu, lahko pride do blokade. Boža Krakar Vogel je menila, da so mladim pri petnajstih ali šestnajstih letih bližja starejša besedila, ker so bolj mimetična. Odzvala se je tudi na prispevek Nade Barbarič; po njenem mnenju je preštevanje avtorjev neproduktivno, saj se da sodobnejša dela vključiti po osebni presoji. Igor Saksida je opozoril, da je v osnovni šoli veliko ur namenjenih poeziji. Tudi po njegovem mnenju ni narobe, če se otroci srečujejo z zahtevnimi besedili. Menil je tudi, da mora biti slovenska književnost v prednosti pred svetovno. Marko Juvan, znanstveni sodelavec za slovensko književnost in literarno teorijo na ZRC SAZU, se je oglasil z dvema predlogoma: v gimnazijah naj bi uvedli književnost tudi kot izbirni predmet in s tem omogočili tistim dijakom, ki jih bolj zanimata humanistika in

družboslovje, da si vendarle pridobijo širše obzorje (večini brucov takšna razgledanost še kako manjka), in to prek novih didaktičnih pristopov, ki zahtevajo več časa; profesorjem slovenščine in književnosti bi bilo treba še zmanjšati učne obveznosti ter omogočiti študijske dopuste (za posodabljanje priprav, dodatno in podiplomsko izobraževanje, spremljanje novosti v literaturi in stroki, vključevanje v raziskovalno delo itn.). Janko Kos je posvet sklenil s predlogom, naj bi štiričlanska komisija, v katero so bili poleg njega izvoljeni Boža Krakar Vogel, Zoltan Jan in Marko Juvan, pripravila sklepe. (Komisija je pozneje sprejela stališče, da je primerneje zgolj natisniti prispevke in povzetke s posveta. Enotne sklepe bi bilo zaradi nasprotujočih si pogledov skoraj nemogoče zapisati, poleg tega pa bi jih morali sprejeti v skladu z uveljavljenimi procedurami.) Kos je še ugotovil, da bi kazalo organizirati še en posvet, na katerem bi bil govor predvsem o književnem pouku na fakulteti.

Kot dodatek k gradivu s tega posveta velja omeniti, da se literarna komparativistika tudi drugod po Evropi in svetu intenzivno ukvarja z vprašanji šolskega pouka književnosti. Komparativisti z Univerze v Parizu III (koordinira jih ugledni teoretik Jean Bessière) na primer s partnerskimi univerzami iz Nemčije, Italije, Portugalske, Španije in Danske pripravljajo projekt z naslovom Literarno šolanje v multikulturni Evropi. Njihovo izhodišče je, da bo v naslednjih letih ena večjih nalog, ki stojijo pred Evropo, graditev šolskega sistema, ki bo odprt za raznovrstnost (jezikov, tradicij, kultur, identitet in spolov) in zmožen za soočanje, dialog in izmenjavo med različnimi nacionalnimi sistemi. Projekt, ki ga vodi profesor Bessière, se bo posvetil prav evropskemu srednjemu šolstvu; skušal bo ponuditi modele in preskusne programe, ki naj bi rabili za preoblikovanje sedanjih učnih programov (kurikulov) za književnost. Ti so, kot menijo snovalci projekta, zvečine oprti na besedila, ki pripadajo nacionalnemu kanonu in tradiciji. Cilj pa bi po njihovem mnenju moral biti to, da se bolj uveljavita multikulturni pristop in mednarodni kanon besedil, ki bi zajemal tudi zunajevropska dela. Projekt med drugim predvideva zbiranje informacij o obstoječih programih izmenjave med študenti, programi, učitelji in izkušnjami iz različnih držav, izbiro šol, ki bi se bile pripravljene vključiti v eksperimentalno preverjanje novih učnih pristopov in programov, izdelavo poučevalnih modulov, ki bi bili oprti na izročilo primerjalne književnosti, in ne nazadnje tudi oblikovanje evropskega kanona književnosti za srednje šole (do njega naj bi privedla široka mednarodna razprava) in poskusne antologije besedil (z nalogami in drugim didaktičnim aparatom vred). Bilo bi primerno, da bi se tudi Slovensko društvo za primerjalno književnost (in/ali pa visokošolski oddelki, ki so na Slovenskem zadolženi za književnosti) skušalo vključiti v tovrstne projekte, opozoriti na tradicionalno zastopanost t. i. svetovne književnosti v naših srednješolskih programih in v evropski šolski kanon vpeljati tudi slovenske avtorje. Takšni projekti vsekakor pomenijo izziv, na katerega je treba biti pripravljen.

Darja Pavlič, Pedagoška fakulteta, Maribor
Marko Juvan, ZRC SAZU